Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 155. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 13-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1955. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 155. VOL. LXII.

КВОРЛЕС ЗАЙМЕНОВАНИЙ СЕКРЕТАРЕМ ЛЕТУНСТВА

Вашингтон. — Президент Айзенгавер займенував секретарем летунства Доналда А. Кворлеса (Quarles), який досі був асистентом секретаря оборони в відділі дослідів і поступу. Дотеперішній секретар ленуства Гаролд Е. Толботт, який находився в бюрі секретаря оборони, де шеф цього департаменту Чарлз Е. Вилсон мав представляти журналістам нового секретаря летунства, сказав до Вилсона, що він „нічого не зробив в його обороні", коли його (Толботта) переслухували в Сенатській Слідчій Підкомісії. Журналісти не чули, що на це тихо відповів секретар оборони Вилсон, але пізніше — коли відбувалася церемонія представлення нового секретаря, Толботт сміявся і дружньо обіймав Вилсона. — Вилсон сказав був журналістам на пресовій конференції кілька днів тому, що йому не подобалася ціла афера Толботта, і що він дуже постарівся за той час, коли в Сенаті переслухували свідків в цій справі. Толботтові закидували те, що він, бувши секретарем летунства, брав платню від фірми ‚Мулліґен' в Ню Йорку, де він працював перед тим, поки став секретарем летунства. Новий секретар летунства Доналд А. Кворлес — це визначний спеціяліст в ділянці нової зброї, головним чином в продукції міжконтинентальних керованих стрілен та сателіта землі. Толботт залишає свій пост 13-го серпня, і тоді ж обіймає своє становище новий секретар ленуства. Журналісти поставили Кворлесові перше питання, як він думає впорядкувати свої приватні підприємства, обіймаючи новий пост. Кворлес відповів, що він негайно зліквідує своє „скромне" число паїв, які він має, і поліквідує всі свої підприємства так, щоб не було „конфлікту" між його приватними інтересами та новим його високим становищем. Він сказав також, що дістає емеритуру від Телефонічної Ляборaторії Белл і Вестерн Електрік Компанії. Але ця емеритура в сумі 10,000 долярів річно не зобов'язує його до нічого, що він мав би робити для цієї фірми, і тому, на його думку, він може її діставати і під час свого урядування, бо ця емеритура призначена до кінця його життя. Демократчний сенатор Вейн Морс заявив, коли довідався про номінацію Кворлеса, що новий секретар летунства збільшує число тих в Айзенгаверовій адміністрації, „які походять з великого промислу". Морс казав, що буде домагатися, щоб Сенатська Ком. Збройних Сил докладно прослідила, чи Кворлес не має зв'язків із промисловими фірмами, яким він міг би помагати, займаючи своє становище.

ВІТАЮТЬ НОВОГО СЕКРЕТАРЯ ЛЕТУНСТВА

Секретар морської фльоти Чарлз С. Томас (праворуч) вітає нового секретаря летунських збройних сил Доналда А. Кворлеса (ліворуч), що його призначив президент Айзенгавер на місце Гарольда Е. Толботта, який зрезиґнував із свого становища. Посередині секретар оборони Ч. Е. Вилсон.

В НІМЕЧЧИНІ СТАЛАСЬ СТРАШНА КАТАСТРОФА АМЕРИКАНСЬКИХ ЛІТАКІВ

Штутґарт. — Під час нормальних летунських вправ, для виказання справности діяння летунської транспортної служби, скоїлась страшна катастрофа: два літаки, що летіли у з'єднанні 9-ти літаків, приналежних до 16-го „крила", стаціонованого на летунській базі недалеко Франфурту, зударились і всі 66 летунів і вояків, що були в тих машинах, згинули. Причиною катастрофи був дефект мотору одного з літаків, що його зауважив пільот в 15 хвилин після відлету з'єднання. Літак втратив приписану висоту, знизився, але швидко віднискав рівновагу і почав зніматися знову, щоб включитись у своє місце в з'єднанні. В тому моменті вдарив іздолу другу машину. Літак, який зударився, негайно впав на землю ,а той, що його зачеплено, летів ще яку хвилину і потім загорівся і теж упав. Люди бачили, як кількох летунів вискочили з парашутами, але висота була надто мала й парашути не були всилі відчинитись. Тому всі згинули. В одному літаку було 47 осіб, в другому 19. Між тими, що згинули, був також командант з'єднання, полк. Франк Литл. У Карльсруге жалоба, бо більшість старшин, що згинули в тій катастрофі, жили в тому місті разом з своїми родинами.

НА 27 ЖОВТНЯ ПРИЗНАЧЕНА КОНФЕРЕНЦІЯ 4-Х МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

НЕ ПЕРЕДБАЧУЄТЬСЯ УСПІХУ, ЯКЩО МОЛОТОВ ЗНОВУ РЕПРЕЗЕНТУВАТИМЕ СССР

Париж. — На 27 жовтня ц. р. призначено зустріч міністрів закордонних справ 4-х великодержав, себто ЗДА, Англії, Франції і СССР, у Женезі, як „практичне" продовження „теоретичної" конференції „на вершинах", що відбулась в Женеві в днях 18-23 липня ц. р. Хоч всі учасники липневої конференції в Женеві назвали її успішною, бо вона, мовляв, внесла кращу атмосферу у міжнародні відносини проте ця жовтнева конференція міністрів закордонних справ, що її визначили голови 4-х урядів, має доказати, чи Совєти згідні признати більші „концесії", як тільки усмішки й кращу товариську поведінку. На денному порядку конференції чотирьох міністрів закордонних справ стоять чотири справи: 1) об'єднання Німеччини, 2) проблема безпеки, 3) розброєння і 4) „розвиток у контактах між Сходом і Заходом". Хоч Совєти, однаково як Захід, признають у принципі конечність об'єднання Німеччини, проте вони хочуть, щоб спершу підписати загальноевропейський пакт неаґресії ще при існуючому стані поділу Німеччини, а щойно потім, „ступнево", доходити до того об'єднання, при чому такими „ступнями" мало б бути розв'язання НАТО і Західньої Европейської Унії та заборона західнім німцям збройтися. Очевидно, що такі совєтські пропозиції є протилежністю того, чого жадають західні великодержави: негайно дозволити німцям на об'єднання на базі загальних виборів в цілій Німеччині. Західні держави признали Совєтам, що вони повинні дістати ґарантії безпеки і виготовили низку проєктів, зв'язавши питання безпеки нерозривно з питанням об'єднання Німеччини. Щодо розброєння, то вже голови 4-х урядів передали цю справу назад підкомісії Об'єднаних Націй, але міністри закордонних справ повинні подумати, чи не виступити б з якимись новими конкретними проєктами. Точка про „контакти" має на увазі повне чи частинне скасування залізної заслони. Паризький кореспондент „Н. Й. Таймс-у" висловлює опінію дипломатичних чинників у Парижі, що успіх жовтневої конференції міністрів закордонних справ залежить у поважній мірі від того, чи репрезентантом СССР буде знову Молотов, чи може хтось інший. Якщо приїде знову Молотов, то — мовляв — нема великої надії на будьякий успіх конференції, бо його впертість, дерев'яність і вірність старим напрямкам і цілям совєтської політики виключають сприйнятливий для Заходу компроміс.

ВІДГОМІН УКРАЇНСЬКОЇ АКЦІЇ В ЖЕНЕВІ

Женева. — Два великі швайцарські щоденники, французький „Ля Трибюн де Женев" і німецький „Ді Тат" із Цюріху, принесли довші замітки, в яких зацитовано витяги з меморіялу, що його з нагоди Женевської конференції „на вершинах" переслало зах. учасникам Закордонне Представництво УГВР. У згаданій французькій газеті в замітці п.з. „Голос, що його треба вислухати", говориться, у нав'язанні до української пресової конференції в Женеві, про намагання українських еміґрантів, що нараховують три-чотири мільйони осіб у вільному світі, звернути увагу західнього світу, що жадна розв'язка сучасних проблем в Европі не буде повна, поки не постане суверенна українська держава, перша жертва комуністично-російської аґресії. Французький часопис стверджує, що „в теперішню хвилину ті голоси мабуть дещо нарушили атмосферу конференції. Але їх треба вислухати, бо вони допоможуть дати здоровішу оцінку правдивої ситуації в Европі, де, не зважаючи на підготовлювані заходи, ще далеко до запанування справедливости". Знову ж німецька „Ді Тат" наводить той уступ меморіялу, в якому кажеться про потребу такої мудрої західньої політики, яка приєднала б собі всі поярemнені Москвою народи, що є природними західніми союзниками. Цитований згаданими газетами меморіял ЗП УГВР передано кореспондентам під час спеціяльної конференції, разом з відписами інших українських меморіялів: УКК і УНРади. З них найкоротшим і найпростіше написаним був меморіял УГВР і, мабуть, тому він знайшов публічний відгук.

УКРАЇНЦІ ДІТРОЙТУ ДЕМОНСТРУВАЛИ ПРОТИ СОВЄТСЬКОЇ ФАРМЕРСЬКОЇ ДЕЛЕҐАЦІЇ

ПІСЛЯ МІННЕАПОЛІСУ, ЦЕ ВЖЕ ДРУГА УКРАЇНСЬКА „ЗУСТРІЧ" СОВЄТСЬКИХ АҐЕНТІВ; ШИРОКИЙ ВІДГОМІН В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРЕСІ

Дітройт, Міш. (Телефоном, М.Д.). — Після недільної демонстрації українців Міннеаполісу, совєтську „фармерську" делеґацію „привітали" в подібний спосіб й українці Дітройту та Гемтремку в середу, 10-го серпня. Того ж дня вранці місцеві американські газети принесли вістку, що чотирьох членів совєтської т. зв. фармерської делеґації, з головою делеґації, діючим совєтським міністром хліборобства Володимиром Мацкевічом на чолі, приїжджають на відвідини до Дітройту. Цю вістку використала негайно місцева американсько-українська громада, яка з ініціятиви місцевого Відділу УКК з Гемтремку і місцевих відділів ООЧСУ, АМ АБН, осередків СУМА, Т-ва б. вояків УПА і Студентської Громади в Ен Арбор, влаштували ввечорі того ж дня велику демонстрацію перед готелем Статлер, в якому зупинилися совєтські делеґати. Біля 30 автомобілів та 200 осіб, з транспарентами в роді: „Україна бореться проти комунізму", „Большевицькі відвідини — це приспання уваги Америки на большевицьку загрозу та позбавлення поневолених народів надії на визволення" і т. п., кружляли навколо готелю впродовж півтора години, приковуючи загальну увагу та викликаючи велике враження серед великої кількости глядачів. На місце демонстрації прибуло багато кореспондентів місцевих та крайових газет і пресових аґенцій, що супроводять совєтську делеґацію в її поїздці по Америці. Вони зняли багато фотографій з демонстрації та перевели інтерв'ю з головою місцевого Відділу УКК М. Дужим та з ред. З. Тарнатським і Б. Питлем. ветераном Корейської Війни. Демонстрація відбулася дуже гідно і достойно та мала найширший відгомін у всій місцевій американській пресі і радіовисильнях.

Перон відклав справу відділення Церкви від держави

Буенос Айрес, Арґентина. — Комісія Конституційних Справ у Палаті Репрезентантів вирішила відкласти на шість місяців народний референдум в справі відділення Церкви тід держави. Сподіваються, що Конґрес, який складається з пропеpонівської більшости, погодиться на рішення цієї комісії. Комісія відкинула пропозицію радикальної партії про те, щоб взагалі відкинути народний референдум в цій справі, а вирішила покищо, відкласти його на шість місяців, щоб впродовж цього часу можна було пізнати, як статиться до відділення Церкви від держави більшість арґентинського нароу. 19 травня цього року Палата Репрезентантів прийняла була законопроєкт про відділення Церкви від держави, але тому, що ця справа дорівнює зміні конституції, її можна вирішити тільки при опомозі всенародного референдуму.

Новий контракт електротехнічних робітників з компанією Дженерал Електрик

Ню Йорк. — Представникам Міжнаціональної Спілки Електротехнічних Робітників, КІО, не повелося добитися в переговорах з керівництвом Дженерал Електрик Компані гарантованої річної платні так, як цього добилися інші робітничі спілки Конґресу Індустріяльних Організацій від Форда, Дженерал Моторс та інших індустрійних компаній. Обидві сторони підписали тільки новий контракт з дійсністю на п'ять років, який встановляє підвишку платень для робітників і деякі привілеї в ділянці здоровної і суспільної опіки над робітниками. В загальному робітники Дженерал Електрик Ко. і члени спілки електричних робітників одержуватимуть в перших трьох роках 3 до 4 і півцентову підвишку платні за годину праці і в п'ятому році ця підвишка виноситиме щонайменше 5 центів на годину. Охоплює цей контракт ок. 100,000 робітників. З компанією Дженерал Електрик вже почали подібні переговори теж й інші спілки, які охоплюють ок. 220,000 решти робітників, що працюють у фабриках Дженерал Електрик. Провід спілки електротехнічних робітників вважає новий контракт великим успіхом для робітництва.

Гураґан Конні пустошить Каролайну

Ню Йорк. — Сильний гураґан „Конні" змінив свій північний напрям і віє в напрямі стейту Каролайна. Внаслідок цього всі стейти, які лежать на східньому узбережжі, відкликали стан поготівля в післяполудневих годинах 11-го серпня. Але ці приготування можуть бути добрими вправами до того, щоб оборонно зустрінути новий гураґан, який вже сформувався і віддалі 400 миль від Порто Ріко. Цей новий гураґан назвали „Діяною", і він міг би загрожувати стейтам ЗДА аж за кілька днів. Та може бути й так, що розвіється ще на Атлантику, як це сталося цього року вже з двома іншими гураґанами, які не вийшли з свого „дитячого" стану і самі зліквідувалися. Гураґан „Конні" вже робить спустошення в Каролайні. Сильні буревії, — коло 100 миль на годину, знищили курорт в цьому стейті та спричинили великі шкоди в Вилминґтоні, заливаючи водою вулиці в кількох бльоках та перериваючи електричні дроти.

Секретарем Комуністичної партії в Казахстані став Брежнєв на місце Пономаренка

Москва. — Першим секретарем комуністичної партії Казахстанської СССР призначено Л. І. Брежнєва. Його попередник українець Пономаренко перейшов на становище совєтського амбасадора у Варшаві. „Вибори" чи вірніше призначення нового секретаря відбулися під час пленуму центрального комітету комуністичної партії Казахстану в днях 2-6 серпня ц. р., в Алма Ата. Брежнєва прислано до Казахстану разом з Пономаренком в 1953 р., де його зараз же — за дорученням з Москви „обрано" другим секретарем компартії. Після його призначення першим секретарем „обрано" на останньому пленумі другим секретарем Івана Дмитровича Яковлєва, члена центрального комітету комуністичної партії.

У Південній Кореї загострюється спір за комуністичних членів Невтральної Комісії

Сеуль. — Недалеко Інчону, у сутичці між сторожею головної кватири Невтральної Комісії ОН для береження перемиря в Кореї та південно-корейськими демонстрантами ранено одного демонстранта, який потім помер від ран. Це перша смертельна жертва кількаденних демонстрацій, які йдуть у всіх тих портових містах Південної Кореї, в яких перебувають члени Невтральної Комісії. — Ця остання, як цілість, оприлюднила заяву, що вона продовжуватиме свою діяльність і під пресією не залишить країни. До Невтральної Комісії належать поляки, чехи, цвайцарці й шведи. Південна Корея жадає, щоб поляки й чехи покинули країну, бо вони займаються шпигунством, постачаючи північно - корейським комуністам різні інформації про стан армії й відносини в Південній Кореї, зате не допустили до виконування Комісією надзору в Північній Кореї. Настрої в Південній Кореї такі пристрасні, що головний командант військ ОН і ЗДА на Далекому Сході, генерал Лемніцер, прибув до Сеулю і відбув довгі розмови з президентом Синґманом Рі. Цей останній мав настоювати на тому, щоб до суботи ночі польські й чеські комуністи виїхали з краю. Тому, що Синґман Рі погодився не вживати сили супроти Невтральної Комісії ОН; юрби корейців, що збіваються перед домівками Невтральної Комісії, поводяться спокійно, але існує острах, що той спокій скінчиться в суботу ніччю, з кінцем ультимативного терміну, даного польським і чеським комуністам для їх виїзду. Тим часом комуно-китайське радіо з Пейпінґу оприлюднило офіційне становище комуністичного Китаю в цій справі. Поруч із лайками на „кліку Синґмана Рі", яка, мовляв, завжди була проти перемир'я і нацьковувала до дальшої війни, комуно-китайський уряд пропонує скликати нову міжнародну конференцію „всіх заінтересованих сторін" в справі Кореї.

Демократ Шиверс заявляє, що Стівенс не має кваліфікацій на президента

Шикаґо. — Демократичний губернатор Аллен Шиверс з Тексасу заатакував дуже гостро демократичного кандидата на Президента ЗДА Адлея Е. Стівенсона, заявляючи, що він не має потрібних кваліфікацій на цей високий уряд. Шиверс, який бере участь в 4-ій річній конференції губернаторів, заявив у розмові, що при найближчих виборах, він — хоч і демократ — підтримумуватиме знову кандидатуру Айзенгавера на Президента так, як підтримував її в 1952 році. Якщо б Айзенгавер не кандидував, то він підтримуватиме кожного кандидата, тільки не демократичного. — Шиверс, говорячи про Айзенгавера ствердив, що Айзенгавера, ствердив, що Айвищі Президента видатну працю устабілізувавши довір'я народу до внутрішньої і зовнішньої політики уряду і встановивши не тільки мир у зовнішніх взаєминах, але й добробут у країні. Проти думки, щоб до президентських виборів у ЗДА ставала ще якась третя партія, Шиверс висловився неґативно.

ВІСТІ З-ПОЗА ЗАЛІЗНОЇ ЗАСЛОНИ

(За совєтською пресою і радіо)

В КОЛГОСПІ „ПЕРЕМОГА ПРАЦІ" АМЕРИКАНСЬКІ ФАРМЕРИ, МАБУТЬ, НЕ ГОСТЮВАЛИ

Про цей колгосп — звичайний собі колгосп у Лазаркітському районі на Полтавщині — читаємо в „Радянській Україні" з 18 червня: „Цього року загинуло тут багато картоплі. Вибрали її з кагатів, після чого вона довго лежала просто неба. Картоплю треба було перебрати, бо ще в кагатах чимало її погнило, але цього не зробили. Частину картоплі треба було продати на ринку і видати колгоспникам на трудодні, залишивши певну кількість для господарських потреб. Але й цього не зробили. Ще гірше з коноплями. Торік їх не догледіли, і вони замокли й поцвіли. Навесні частину конопель здали державі найнижчим сортом, і на цьому заспокоїлись. А решта? Лежить біля річки на луках. Майже 20 відсотків конопель розкрадено на паливо."

ЯК ОБСЛУГОВУЮТЬ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В. Крамний, інспектор Управління державної торговельної інспекції УССР, обвинувачує в своїй статті у „Радянській Україні" (19-го серпня ц. р.) кооперативи Укоопспілки, що вони зле обслуговують колгоспників: „Заклади громадського харчування Семенівського та Чутівського районів на Полтавщині працюють погано і не забезпечують запитів споживачів. Асортимент страв обмежений і одноманітний. Культура обслужування низька. Продукти, що їх їдальні одержують для громадського харчування, розкрадаються. У цих районах продажу товарів у польових таборах не зорганізовано. В торговельній сітці немає товарів повсякденного попиту — соли, чаю, мила, сірників, гасу, з перебоями торгують махоркою і т. д. В крамниці при Станиславчицькій МТС Вінницької области довгий час немає в продажу соли, чаю, кави, гасу (нафти) та ін." Але ж чим винні кооперативи Укоопспілки, що цих товарів їм не присилають на продаж — інспектор В. Крамний не зазначає.

МАРКО БРАГА — „ПЕРЕДОВИК СОЦЗМАГАННЯ"

За рекордсмена у цьогорічних жнивах на Україні признано комбайнера Бехтерівської МТС на Херсонщині — Марка Брагу. „За 10 робочих днів, — пише він в „Правді", — ми скосили хліб з більше як 300 ґектарів і намолотили коло 8 тис. центнерів зерна. З початку жнив наш аґреґат зібрав хліб з 403 гектарів і намоловив не менше як 13 тис. центнерів зерна". Про те, як Брага досягнув таких рекордових цифр, розповідає він так: „Ми зорганізували працю в такий спосіб, щоб не змарнувати жадної хвилини. Цілий день розподілили за графіком. Робота йшла 20 годин на добу. З 6-ої год. ранку до 8-ої вечора аґреґат працював безперервно. Потім робили на годину перерву, щоб підготовити комбайн до нічної праці. Вночі аґреґат працював годин шість, до роси. Тригодинну перерву використовували ми на технічну підготову до трудового дня. В цій підготові брав участь весь склад аґреґату". Отже для встановлення рекорду „героя праці" Марка Браги адміністрація МТС створила йому всі умовини, забезпечила всіма запасними деталями і вибрала для його аґреґату найсильніших робітників, які працювали по 14 годин на день. Марко Брага „поламав" норми, визначені для цього характеру сільсько - господарських робіт, і їх тепер будуть відповідно „підтягувати" для інших комбайнерів.

В АМЕРИЦІ

● **В Андовері,** Огайо, вибухла пожежа в двох магазинах внаслідок експльозії газу. В пожежі згинули 7 осіб, а коло 15 осіб поранені. Пожежею й експльозією знищені шість будинків.

● **Урядова статистика** показує, що населення на фармах від 1950 року зменшилося на 3,000,000 осіб. Тепер на фармах в ЗДА живе 22,158,000 осіб, що становить 13.5 відсотка всього населення цієї країни. Ця тенденція до зменшення числа населення на фармах продовжується.

● **Аґенти Фeкерального Бюра Інвестаґацій** викрили бандитів, які в квітні цього року порабували в Квінсі, Ню Йорк, банк на 312,219 долярів. Поліція заарештувала двох бандитів — 36-річного Джеймса МкКу та 34-річного Френка Коччіяра — але грошей ще не знайшла. — Жінка одного з них була урядничкою пограбованого банку.

● **Федеральний** уряд погодився на те, щоб державні урядовці могли охолоджувати свої бюра, але воли мають це зробити власним коштом. Вже влаштовані холодильники уряд буде утримувати своїм коштом.

● **Недавно президент** Айзенгавер сказав, що важка праця президента руйнує здоров'я тих, які займають це високе становище. Секретар оборони Чарлз Е. Вилсон також говорив про руйнування здоров'я секретарів, але державний секретар Джан Фостер Доллес заявив журналістам, що віє фізично почуває себе добре, а про його умові здібності нехай судять самі репортери.

● **Дві бездітні** американські жінки грецького походження поїхали до Атен і звідтам із сиротинця ім. королеви Фрідеріки привезли дітей, яких адоптували. Пані Джан Космас із Діп Ріверу, Конн., привезла 2-річного хлопчика, який бавив своїм сміхом усіх пасажирів корабля, а пані Джеймс Павльос із Ітаки, Н. Й., привезла 22-місячну дівчинку.

В СВІТІ

● **У Пакістані й Індонезії,** двох колоніях, що усамостійнились після останньої світової війни (Пакістан був частиною Індії, британської домінії, а Індонезія — колонією Голляндії відомою під назвою Голляндської Індії) — тепер криза урядів, В обох країнах причиною кризи є внутрішні проблеми. В Індонезії відійшов від влади уряд прокомуністичної „проґресивної" партії. Пакістан був і залишиться приятелем ЗДА.

● **У Філіппінах** президент Маґсайсай зустрівся з опозицією „невтралістів", невдоволених з участи Філіппін у Південно - Східньому Азійському Пакті та з підтримування американської політики в справ Формози. Президент Маґсайсай звернувся до парляменту, який перед виїздом на ферії, окремою резолюцією, прийнятою величезною більшістю, затвердив активну проамериканську закордонну політику Філіппін і дав широкі повновласті президентові в ділянці земельної реформи.

● **В Індії** „Комітет для визволення Ґої" підготовляє „марш добровільців" на територію цієї маленької португальської колонії на південно-західньому побережжі Індії. Сподіваються, що знайдеться кілька тисяч індійців, які, підвезені з різних околиць Індії до кордону Ґої автобусами й вантажними автами, суцільними колонами вмаршують до Ґої. Португальці заповідають, що стрілятимуть до пришельців. Індійські часописи побоюються проливу крови.

● **Румунські втікачі,** що просили політичного азилю на терені Греції, дістали від американського уряду харчів вартости кругло $100,000. Розподіл харчів вже розпочався.

● **В Лондоні** військово-морський суд засудив на рік в'язниці 18-літнього моряка, який кинув капіванові шапку в голову, розгніваний розмовою з ним. На суді моряк боронився, ка кол. президента Трумена, що попав в розпуку, бо не всилі втримувати непрацездатних батьків.

● **У Швеції** зняли в останньому місяці крик, що на прибережних шведських водах 5 разів появлялись невідомі підводні човни. Шведська преса й морські чинники одверто твердили, що це — совєтські підводні човни. Совєтський уряд офіційно заперечив цьому, але ледве чи шведи вірять йому.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„ЧЕСНИЙ ПОГЛЯД НА РОСІЮ"

Під таким, а, власне подібним заголовком появилась у „Парейд", недільному магазині вашингтонського щоденника „Повст енд Таймс Геральд" з 3-го липня ц. р. довша стаття директора Центральної Розвідчої Аґенції, Аллена Доллеса, брата державного секретаря Джана Фостера Доллеса. У цій статті її автор, директор важливої і авторитетної федеральної агенції, висловлює свої погляди і виясню поодинокі проблеми та політику того політичного твору, що зветься Союз Совєтських Соціялістичних Республік. А поява цієї статті саме напередодні Дня Незалежности надає їй ще й певного урочистого характеру і кваліфікує її як своєрідне звернення до американського народу.

В зв'язку з тією статтею розгорнулась дуже цікава та промовиста дебата на, можна б сказати, найвищому публічному форумі — в Конґресі З'єдинених Держав, що й віддзеркалюється в Конґресовому Рекорді з 2-го серпня ц. р. Справу видвигнув відомий приятель поневолених Москвою націй, в першу чергу української, конґресмен Майкел Фіґен з Огайо, якого на останньому Конґресі Американських Українців вшановано дипломом почесного доктора Українського Вільного Університету.

Прочитавши статтю п. Аллена Доллеса в „Парейд", конґресмен Фіґен уже 6-го липня звернувся до нього окремим листом, в якому насамперед підкреслює важливість і авторитетність голосу директора Центральної Розвідчої Аґенції не тільки для інформації американського народу в незвичайно важливій справі, але й для безпеки країни. Рівночасно він ствердже, що стаття п. Доллеса викликала в його поняттях про Совєтський Союз, базованих на довголітніх і дбайливих студіях, та на праці в Конґресі, зв'язаній із СССР, поважний „заколот" (конфюжин), і тому він прохає вияснень головно в таких справах:

Автор статті, п. Доллес, вживає в тому самому розумінні навперемінy двох понять — Росія і СССР. Конґресмен Фіґен хоче знати, чи п. Доллес уважає ці поняття за однозначні, чи, можливо, говорячи про Росію, має на думці Російську Совєтську Федеративну Соціялістичну Республіку, яка є тільки одною з багатьох націй СССР. Тим самим порядком п. Доллес користується навперемінy рівнозначними для нього поняттями російського або совєтського народу для окреслення мешканців Совєтського Союзу. Конґресмен Фіґен хотів би знати факти: чи совєтську імперію замешкують справді тільки росіяни, чи п. Доллес має факти на те, що Москві вже пощастило здійснити її плян перетворення багатонаціонального населення СССР в „совєтський нарід", до чого вона всіми заходами, включно до народовбивства, змагає. Далі п. Доллес, говорячи про внутрішні труднощі совєтських володарів, називає між ними: а) сільсько-господарські проблеми, б) індустріялізацію та в) сателітні країни. Конґресмен Фіґен хотів би знати, і мати на це факти, чи зібрані очолюваною автором статті Розвідчою Аґенцією інформації доказують, що в СССР перестала існувати проблема боротьби за визволення і незалежність українського та інших поневолених не-російських народів, яку зібрані Конґресом дані виявляють, як один з головних і найбільших „болів голови" Кремля. Автор статті, п. Доллес, говорить про СССР, як про „країну". Як це поняття погодити — запитує конґресмен Фіґен — хоч би з гучним минулого року святкуванням 300-ліття Переяславського договору між Московією і Україною, під час якого самі кремлівські володарі і пропаґандисти так виразно говорили про „російсько-український союз", про „два братні народи" і т. п.

Виявивши цілий ряд інших неточностей і суперечностей у статті п. Доллеса, конґресмен Фіґен прохає його забрати в цій справі слово і дати відповідні вияснення, знову звертаючи увагу і підкреслюючи поплутання понять та можливість непоінформованости того, хто повинен бути найкраще поінформований.

У відповідь на цього листа п. Фіґена, до нього зателефонував асистент п. Доллеса, полковник Ґроґен, і запропонував зустріч пп. Доллеса і Фіґена для особистого вияснення заторкнених проблем. Конґресмен Фіґен відмовився від такої зустрічі, вважаючи, що публічний інтерес вимагає такого вияснення на письмі. У цій справі він написав ще два листи до п. Доллеса, але відповіді не дістав. Тому він видвигнув справу в Конґресі, вказуючи м. ін. на „дивну" поведінку директора урядової аґенції, на функції якої Конґрес ухвалює поважні фонди. Конґресмен Фіґен на конґресовому форумі видвигнув ще цілий ряд дальших арґументів і зацитував цілий ряд авторитетних джерел на доказ правильности свого становища та помилковости чи неточности тверджень п. Доллеса в його статті.

Так то розвинулась ця незвичайно цікава і важлива дебата на тему „чесного погляду на Росію". Вона ще не закінчена, але вже своїм дотеперішнім перебігом внесла багато світла саме в цю дуже заплутану в Америці проблему „чесного погляду на Росію", і в цьому історична заслуга конґресмена Фіґена.

ОБОВ'ЯЗОК І ПРИРОДА

Найважливішим арґументом усіх тих республіканських діячів, які запевняють, що Д. Д. Айзенгавер кандидуватиме знову в президентських виборах у наступному році, є вказування на його надзвичайне почуття обовязку. Мовляв, у 1952-му році Айзенгавер прийняв кандидатуру аж тоді, коли його переконали, що тільки він може дати перемогу республіканській партії і таким чином зреалізувати „зміну" та „чистку" у Вашингтоні — два чолові гасла, під якими республіканці повели були виборчу кампанію. І тепер, — кажуть вони, — коли Айзенгавер знатиме, що він покликаний закінчити в найважливіших зарисах ту програму своєї діяльности, якої не міг перевести впродовж одної каденції, і коли його переконають, що тільки він один всилі запевнити перемогу республіканській кандидатурі на нового президента, то він не відмовиться, хоч ані раніше не був, ані тим паче тепер не є захоплений цією перспективою, не маючи вдачі людини, яка хоче робити політичну кар'єру й втримуватися при владі. Очевидно, що нема в країні ні одного республіканця, який не прагнув би жагуче, щоб Д. Д. Айзенгавер кандидував знову, здаючи собі справу з того, що коли його величезна персональна популярність робить майже безспірною його перемогу в 1956-му році, то успіх кожної іншої республіканської кандидатури стоїть щонайменше під великим знаком запиту.

Проте, сам Айзенгавер несподівано, у промові до одної з крайових делеґацій, висловив минулого тижня арґумент, який зацукує його приятелів і звеличників: арґумент віку. Мовляв, ні один президент ЗДА від 1789 року не дожив на своєму становищі до 70-ти років, а він — Д. Д. Айзенгавер — народжений 14 жовтня 1890 року, мав би з кінцем наступної каденції якраз 70 років. При цьому президент підкреслив велику фізичну натугу, якої вимагає виконування обов'язків на найвищому державному становищі в ЗДА і згадав, що він, як колишній головний командант збройних сил, був завжди за те, щоб на зміну старшим людям приходили молодші...

Таким чином президент Айзенгавер заторкнув надзвичайно цікаву й глибоку проблему віку людей на високих і відповідальних становищах. Для широкої публіки це проблема дискусійна, тим паче, що баламутство вносять час від часу гасла про „відмолоджування" проводу, чи командного складу армії. Такого роду гасла підносилось особливо в революційних часах, коли з-правила до голосу приходить молодий елемент, а за наших часів апотеозування молодости, як віку, здатного для керівництва в державному апараті й війську, проходило у 20-их рр. в Італії за фашистської революції і в 30-х рр. в Німеччині, за революції нацистської. Проте, навіть там поняття молодости було релятивне, коли мова йшла про найвідповідальніші становища фахівців, а вік фінансового диктатора в III Райху Гіямара Шахта й більшости гітлерівських маршалів і генералів визначав мінімальну межу — 50 років.

Всесвітня історія знає чимало прізвищ молодих осіб, які доконали великих і навіть вічних діл. Христос мав 33 роки, коли помер мученицькою смертю, але це був Богочоловік. Александер Великий мав 23 роки, коли розбив персів, а після того, як завоював був усю малу Азію, Єгипет і заснував Александрію, мав лише 30 років, коли простягнув кордони своєї держави до Ґанґу. Наполеон мав 29 років, коли вже вкритий славою полководця виграв битву під єгипетськими пірамідами. Славетні шведські королі-полководці Ґустав Адольф жив взагалі тільки 38 років, а Карло XII — 36. Тома Едісон зголосив свій перший патент, мавши 21 рік. Шіллер написав славетну драму „Розбійники" в 19 році життя. Тарас Шевченко написав більшість віршів із першого видання „Кобзаря" в 24 році життя, і жив тільки 47 років. І таких прикладів можна було б навести ще багато. Але все ж — це будуть винятки. Бо всі ті мужі — це були люди геніяльні, отже обдаровані такими Божими дарами духа, які прикметні тільки винятковим одиницям. Зате, як правило, всесвітня історія подає, що в усіх критичних хвилинах на чолі держави ставали діячі з найбільшим досвідом, отже люди — старі.

І в першій і другій світовій війні всі найславетніші полководці воюючих сторін, чи це був Гінденбурґ, чи маршал Фош — були військовики понад 60-ку, а то й 70-ку, а державними діячами того часу були Клемансо, Лойд Джордж, Карльо Сфорца. У другій світовій війні бачимо у державному проводі двох англомовних великодержав — Френкліна Д. Рузвелта, що помер все ж у 63-му році життя, і Вилсона Черчила, який зрікся становища прем'єра Великобританії, переступивши 80-ий рік життя. Конрад Аденауер має тепер 79 років і приблизно стільки ж має папа Пій XII і південно-корейський президент Синґман Рі, понад 70 р. має японський прем'єр Гатояма, а його попередник був ще старіший. Це правда, що ні один з урядуючих президентів З'єдинених Держав не дожив 70-го року, але з 33-х попередніх президентів тринадцять померли, мавши понад 70 років, із них три мали поверх 80, а другий президент ЗДА, Джан Адамс, дожив до 90 років, дармащо перестав урядувати на 24 роки раніше.

І тому не підлягає сумніву, що коли президент Айзенгавер фізично почуватиме себе літом наступного року так само добре, як тепер, — а нема причин сумніватись у цьому, — то всі найближчі його приятелі й дорадники настоюватимуть на тому, щоб він не відмовлявся кандидувати знову на президента ЗДА. Бо хоч сили людські залежні від Божої волі, від сильнішої за людину природи, проте в історії людства є безліч прикладів, що людина в 70-их роках життя може ще виконувати найвідповідальніші й найважливіші обов'язки з найбільшою користю для нації і людства.

Вол. Дорошенко

ПЕРЕД ФРАНКОВИМИ РОКОВИНАМИ

(Закінчення).

А що в Вільному Світі найбільша, найзаможніша й найсильніша матеріяльно, духово й політично є власне наша громада в ЗДА, то саме вона має вести перед у святкуванні Франкового ювілею 1956 року й дати цим приклад усім іншим громадам, розкиненим по всьому Вільному Світі.

А має до того наша громада всі дані: низку поважних і впливових громадських і політичних організацій та культурно-просвітніх установ і значну кількість інтеліґентних людей, що їх провадять.

Досить назвати УНС, УРС, Провидіння, УНП з одного боку, НТШ, УВАН, УТІ, Учительську Громаду, Союз Українських Журналістів і Письменників, Літературно-Мистецькі Клюби, редакції й видавництва (Говерля, Київ, Книгоспілка, Об'єднання діячів дитячої літератури, Слово та інші) з другого, а врешті Добрус, Пласт, СУМА і т. д. А всіх їх очолює й репрезентує УККА.

От усі вони й повинні стати гуртом до праці. Очевидно, хтось повинен заініціювати акцію. А хто ж, як не Американське Наукове Товариство ім. Шевченка. Адже ж воно продовжує діяльність установи, якій Франко віддав стільки сил і труду найкращих років свого життя.

Тому не можна не повітати кроку Філологічної Секції НТШ в Ню Йорку, що поставила нарешті на порядок дня справу Франкового ювілею. Шкода тільки, що провід Секції не подбав про ширше коло учасників наради, обмежившися тільки вузьким гуртком членів.

Що більше, справу Франкового ювілею Дирекція поставила, як одну з точок скликуваного засідання, яке визначила на восьму (!) годину вечора.

Це теж велике обмеження для позамісцевих членів, бо коли ж вони мали б вертатися додому, як засідання, почавшися щонайменше з півгодинним спізненням, протягнеться поза північ? Розуміється, що доцільніше було б присвятити справі Франкового ювілею окреме засідання й визначити його на якусь ранішню годину в суботу.

Ото ж, не маючи змоги, як і інші филаделфійські члени, д-р Гр. Лужницький і проф. М. Тершаковець, взяти участь в обговоренні відзначення ювілею, я подаю тут свою думку під увагу українського громадянства. Згадані мої колеґи цілком з нею солідаризуються.

Я гадаю, що сама Філологічна Секція не може остаточно рішати такої важливої справи в своїм вузькім колі. Що найбільше, обговоривши на своїм засіданні цю справу, повинна вона звернутися до Виділу НТШ, щоб той, оцінюючи всю вагу ювілею і труднощі зв'язані з його протеденням, заініціював для цього скликання ширших громадських зборів. Виділ у цій преважливій справі повинен діяти через і при помочі УККА, як установи, що репрезентує всю американську Україну. УККА, спільно з НТШ, має запросити на нараду представників усіх вищезгаданих організацій і установ, а крім того запросити ще й особисто всіх тих наших громадян-науковців, письменників і громадських діячів, участь яких була б бажана при обговоренні справи, а які не конче були б представниками згаданих установ та організацій.

Та ж Франко визначався на найрізнородніших полях нашого наукового, літературного, культурно-освітнього, громадського й політичного життя. Був не тільки поетом і белетристом, але й критиком і літературознавцем, публіцистом, політиком і громадським діячем, а в науці не тільки істориком української літератури й істориком України, не тільки мовознавцем, фолкльористом та етнологом, але й економістом, бібліографом і книгознавцем. Що більше, його зацікавлення простягалося й на всесвітню літературу й історію.

Ото ж присутність на нараді знавців усіх цих дисциплін разом із представниками громадського життя конче потрібна.

На цій нараді вибралося б всеамериканський ювілейний комітет, який вилонив би з себе діловий комітет, що зайнявся б реалізацією ювілейних свят.

Цей всеамериканський комітет, репрезентуючи ціле українське громадянство ЗДА, безперечно знайде широку підтримку для своєї відповідальної праці, як моральну, так і матеріяльну.

Для мене нема сумніву, що на поклик такого комітету щиро відгукнуться всі українські патріоти, що цінять невмирущі заслуги Франка для української нації, чи будуть це „старі", чи „нові" іміґранти. Тут між ними не буде ніяких суперечок і кожний із них радо поспішить із своєю пожертвою для якнайкращого відзначення пам'яті великого каменяра.

Справою комітету та покликаних ним комісій буде вирішити, як саме належить ушанувати Франкові роковини.

Не збираючися накидати свого погляду цьому майбутньому ювілейному комітетові, я проте, в інтересі справи, дозволю собі висловити кілька думок, що саме повинен би він зробити.

Поминаючи присвячені пам'яті Франка статті в усій українській пресі, публічні доповіді на різні франкознавчі теми, спеціяльні виклади про Франка по школах, виставки Франкових творів і літератури про нього, театральні вистави його драм та інсценізації його поетичних творів та інші способи відзначення його пам'яті, гадаю, що комітет чи відповідна його комісія, повинен би зайнятися виданням докладного, але наскрізь популярного життєпису Покійного з належною оцінкою його всебічної діяльности. Це раз. А два — конче треба видати кілька томів його творів, гарно оформлених і по змозі ілюстрованих.

Відтяті від рідного краю й його архівів та книгозбірень, ми не маємо змоги видати науково опрацьований збірник Франкових творів з усіма аксесуарами, вимаганими таким виданням, але повинні видати вибір що важніших його речей з поезії, белетристики, літературних есеїв, критичних і публіцистичних нарисів і статтей.

Таке популярне видання можна б зладити доволі скоро, оскільки провід Філологічної Секції заздалегідь призбирає давніші й теперішні видання Франкових творів, або хоч устійнить, в котрих публічних чи приватних бібліотеках можна їх дістати.

Що саме вибрати для такого видання, рішатимуть запрошені знавці. Щодо мене, то я пропонував би видати щонайменше шість томів. В одному томі дати вибір оригінальних і перекладних поезій. Два томи призначити на оповідання, два на повісті, а знов один на літературознавчі, критичні й політичні статті, очевидно не обмежуючися тільки українською тематикою. В збірнику слід дати, напр., Франкові характеристики чужинецьких письменників та їхніх творів.

Це щодо Франкових творів. Але ж годиться видати й збірник статтей, що характеризували б ділянки його творчости: Франко — як поет і його вклад в українську версифікацію. Франко, як белетрист, як автор творів, призначених для дітей, Франко, як літературознавець та історик літератури, Франко, як історик, публіцист, філолог, етнограф, критик, публіцист, громадський діяч. Крім оригінальних праць про Франка наших дослідників, варто було б дати вибір і з давніших характеристик його творчости, почавши від М. Драгоманова й Є. Деґена, почерез М. Грушевського аж до М. Зерова. Так само добре було б видати і збірник спогадів про Франка, як от, напр., Дм. Дорошенка про побут у Києві, спогади, що появилися в бібліотеці „Нового Часу" та спогади, що появилися вже на скитальщині, як от покійного д-ра Ст. Барана та ін.

Наші автори, рахуючися з тим, що на підсовєтській Україні, як і в цілому Совєтському Союзі та його сателітах, на всі лади перемелюватиметься залежність Франкової творчости від „плодотворних" впливів „передової російської літератури", та його велику прихильність до російських письменників і російського народу взагалі, повинні спеціяльно підкреслити зв'язок Франка з Заходом, вплив на нього західньо-европейських літератур, на зразках якої він учився та брав їх собі за взір. Крім того, конче треба піднести Франкове самостійництво, а також ворожість до комунізму. Про все

(Закінчення на стор. 3-ій)

„ПАКС МОСКОВІТІКА"

Женева, а зокрема її поліція в одностроях та без одностроїв, зідхнула з полегшею, коли „чотири великі" з своїми дипломатами, генералами, експертами, куховарами та „тєлохранітєлями", роз'їхалися, чи пак розлетілися на всі чотири сторони світу. А прилетівши додому „великі" або їх міністри закордонних справ звітували парляментам та народам, що саме вони осягнули. Один з них навіть ще на літаковій драбинці проголосив „урбі ет орбі", що „тепер не буде вже ніякої війни", бо... Булґанін поклепав у Женеві представника „гнилого Заходу" по плечах. Забув тільки про колишнього прем'єра Чемберлена, який, висівши на лондонському летовищі з літака після своєї зустрічі з Гітлером, проголосив, що „настала доба тривкого миру", після чого в короткому часі, вибухла... друга світова війна.

Кожному ясно, що від смерти Сталіна Кремль змінив свою тактику, і ця зміна приносить бажані йому наслідки. В першу чергу, вдалося Москві настроїти західній світ на „любезний" тон, відповідно накрутивши свою пропаґандивну катаринку. В Женеві, як заявив ще один з „великих" чотирьох, „закінчилася холодна війна". Але про спричинника цієї війни нікому навіть не снилося питати. Всі „радні" вимазали зі своєї пам'яті війну в Кореї, бльокаду Берліну, долю німецьких та японських полонених, Катинь, штучний голод на Україні десятки мільйонів невільників у таборах праці, переслідування Церкви — і так в безконечну чергу. А маючи до помочі таких „миролюбців" як Неру, Тіто та цілий ряд „безсторонніх" журналістів західнього світу, яким Москва дозволила подорожувати по „родіні" і які аж захлистуються з захоплення перед „поступом соціялізму", „миролюбним, ба навіть приязним наставленням совєтських мас до Заходу" і „високою мораллю" (бо в Москві в якомусь театрі позбавлено праці одну балетницю за те, що мешкала разом з якимсь „товаріщом" без реєстрації в „заксі") — будемо мати приблизний образ наслідків нової тактики Совєтів.

З другого боку, Кремль знає прекрасно, що Европа, а зокрема Англія та Франція, мають свої клопоти. На Маляях не добре, Кипр бунтується, в британському протектораті Аден проти арабських бедуїнів застосовують бомбові літаки, а мав-мав роблять далі своє діло. Про те, що діється в Марокко й Альжирі, горобці на стріхах співають. Пакістан найбільша на азійському континенті країна з ісламським населенням, веде гостро напружені територіяльні спори з Афганістаном та Індією, Портуґалія з Індією за колонію Гоа. Безнадійна ситуація в Індо-Китаї, криваві бої в Ляосі та Камбоджі, комуністичний путч в Сіямі, підтримуваний червоним Китаєм. Все це — справи, якими клопоче собі голову Захід, а зокрема Америка. І чи не прекрасна нагода для червоного Китаю шукати зближення зі ЗДА, а тим самим і з вільним світом? „Старший брат" показав добру дорогу.

Для програмового комплекту бракує ще подорожі Аденауера до Москви. Як вказують всі знаки на небі та землі, з німецьким канцлером справа піде не легко. Москва має ясний рахунок: піде Аденауер на пропозиції Кремлю — це буде невтралізація та відречення від Атлантійського пакту, розбиття Заходу та дискримінація перед Америкою. Не піде на пропозиції Москви — це буде його компромітація перед власним народом.

Голоси німецької преси, а зокрема виступ міністра Штравса в баварській радіовисильні, вказують на глибокий скептицизм у цій справі. Міністер Штравс, один з найкращих промовців боннського парляменту та найпопулярніший член Християнсько-Соціяльної партії, сказав між іншим таке: „Кремль хоче змінити методи своєї політики, але його цілі не змінилися. Совєти були і є проти, — навіть за ціну виходу з Атлантійського пакту та дозброєння, — перепровадження в цілій Німеччині вільних виборів. Совєтам йде про те, щоб санкціонувати поділ Німеччини".

Промова кожного міністра, а зокрема Штравса, який стоїть близько канцлера, має свою вимову. А вона аж надто ясна. Німеччина вважає, що Москва своїм „пакс московітіка" їхнього канцлера не здискримінує і не скомпромітує.

Нестор

Василь Витвицький

З БАНДУРОЮ ПО ВСЬОМУ СВІТІ

(4)

З великим нараженням вдалося повідомити українські кола в Німеччині про стан Капелі. Справа стала голосна і немила для німецької влади. По піврічному замкненні в Ґамбурзькому таборі Капелю нарешті випущено і дозволено їздити з концертами по таких же самих таборах, розкинених скрізь по Німеччині і заповнених такими ж робітниками-невільниками, вивезеними насилу або підступом з України та інших східньо-европейських країн.

На протязі десяти місяців, Капеля влаштувала 386 концертів. В таких умовинах концертувати було доволі важко. Але ще тяжче було дивитися на молодих, нераз 13-14 літніх хлопців і дівчаток, забраних насилу від батьків і загороджених в ці брудні, переповнені і колючим дротом від світу відгороджені табори.

Один з бандуристів — Г. Махиня — згадує у своїх споминах:

„Бували такі випадки, коли Капеля після двох-трьох пісень не могла далі продовжувати концерт і співати, бо заля уся голосно плакала, дівчат виносили непритомних. У нас усіх, бачачи це все, сльози підходили до горла і не давали співати".

Згодом прийшов дозвіл на поворот на українські землі. Капеля стала концертувати по західніх українських землях, завітала й до Львова. Там у листопаді 1943 р. відбувся концерт Капелі в кімнатах Митрополита Андрея Шептицького. Митрополит вписав у пропам'ятну книгу Капелі:

„Капеля Бандуристів імени Тараса Шевченка учить нас, як слід оцінювати і відчувати трагізм нашого положення, і потому веселими піснями піддержує духа і додає надії на майбутнє".

Весною наступного року Капеля — тоді у складі 15 бандуристів під керівництвом Григорія Китастого — влаштувала свої концерти в дуже незвичних умовинах і для особливих слухачів. Це були концерти глибоко в Карпатських горах для вояків Української Повстанської Армії.

Вільний спів

Під кінець війни бандуристи опинилися в Західній Німеччині. Прийшла перша зустріч з військами альянтів. Спочатку були непорозуміння. Була загроза примусової репатріяції на схід. Але їй у відповідь нарешті вільно, без наставників пролунав спів Капелі на повний голос. В історії Капелі відкривається нова сторінка.

Капеля збільшила свій склад. У її мистецькому проводі став, крім Григорія Китастого, диригент Володимир Божик. Почались концерти у кращих концертових залях по містах Західньої Німеччини, по приміщеннях альянтських вояків і по численних таборах втікачів.

Не можна дивуватися, що концерти Капелі будили ентузіязм в багатотисячних масах української еміграції в Західній Німеччині. До незабутніх хвилин належали концерти у серії імпрез „Тижня Української Культури", що відбувся в Мюнхені у 1948 р.

Але ось Капеля виступає з концертом для німецької публіки у місті Ваґнера — Байройт. Майор міста вписує в пропам'ятну книгу Капелі під датою 10 жовтня 1946 р. таке: „З великим захопленням Байройт слухав виступу української Капелі Бандуристів. Ми бажаємо в близькому часі знову мати змогу насолоджуватися цим мистецтвом".

В іншому місті місцевий священик вписує: „Це була для нас велика радість, що більше: це була піднесла святочна хвилина, коли ми мали нагоду слухати вашого співу і вашої прекрасної музики".

Тоді у Західній Німеччині Капеля здобула багато друзів і прихильників з рядів старшин і вояків альянтських армій. Пропам'ятна книга повна їхніх слів признання і подяки.

Перегортаючи цю книгу, сторінку за сторінкою, бачимо в ній багато моментів і ноток міжнародного наближення і зрозуміння. Тут поруч із словами, вписаними американськими старшинами і чільними представниками німецького громадянства, багато записів писаних (крім української) на французькій, литовській, польській, російській, чеській та інших мовах. Дуже часто бринить у цих записах нотка: „Ваша пісня — це засіб і поміст для міжнаціонального зближення".

Один з останніх записався у книзі Капелі американський консул словами: „Після прослухання Вашого концерту бажаю Вам найкращих успіхів — в Америці".

В Америці

Це бажання сповнилося досить скоро. Капеля опинилася в Дітройті у 1949 р. і ще того самого року восени почалися її концертові подорожі по головних центрах Америки й Канади. Незвичайна поява, незнаний інструмент, висока майстерність виконання, шляхетність мистецтва без всяких дешевих ефектів — усі ці прикмети викликали захоплення слухачів і зацікавлення збоку фахової критики. Цікаво, що сама бандура збудила тут велике признання, як інструмент гарного звуку. Критика підкреслила одноголосно, що діяльність Капелі це новий, наскрізь оригінальний і цінний вклад в культурне життя Америки.

Як би ми вибрали прикметники, часто суперлятиви, якими — неначе квітами — американська і канадійська преса нагороджувала бандуристів, то з них зібралася б немала китиця. Самим бандуристам цікаво й приємно було крім звичайних концертів виступати у Вашинґтоні й Оттаві і знайомитись у безпосередній приязній зустрічі з американськими сенаторами і конґресменами та членами канадійського уряду.

На 1953 рік припало 30-ліття існування Капелі Бандуристів. З цієї нагоди заснувалося в Дітройті, в місці її сталого осідку, товариство „Приятелі Української Капелі Бандуристів" з метою усіма засобами підтримати цю таку цінну мистецьку групу. Концертове турне з нагоди ювілею було ще світліше, а прийом публіки скрізь від Ню Йорку по Едмонтон і від Мінеаполісу по Монтреал і Бостон ще більше ентузіястичний. При цій нагоді Капеля одержала багато виявів признання, в тому й від сенатора Гомера Ферґусона, канадійського міністра Павла Мартіна та губернатора стейту Мишіґен Г. М. Вільямса.

Інструмент

На тему походження бандури мусів зводити словні бої вже Гнат Хоткевич. „Древній загальнолюдський інструмент лютневидного типу в українців називався кобзою. Додано було до корпусу т. зв. приструнки, так з кобзи вийшла бандура". „Короткі струни це винахід український, аналогічного інструменту більше в жадного народу ми не бачимо. Тому твердо можна встановити, що бандура — це інструмент виключно український і ні в кого не запозичений". (З передмови до „Підручника гри на бандурі", Харків 1930).

Роман Смаль-Стоцький

ПОКОНҐРЕСОВІ ЗАВВАГИ

(2)

Вкінці ще кілька слів про нашу сучасну парляментарну техніку наших чолових організацій. Нам, старим діячам, здавалось, що весь парляментарний досвід минулої доби: Костя Левицького, Василька, Олесницького, Барвінського, Загайкевича, Мудрого, й інших просто пропав без сліду у взаємовідносинах наших угруповань. На комісіях та переговорах учасники договорюються до одного, на пленумі говориться вже щось іншого і „несподівані заяви" творять нові заколоти. Брак взаємної льояльности, навіть джентельменства, — що колись були підставами взаємовідносин наших парляментаристів — затроював атмосферу Конґресу. Вкінці наші провідники ласкаво мусять мати на увазі, що делеґати не тільки „гарматнє м'ясо" для голосування, а що вони ще також думають, і тому їм тяжко зрозуміти логіку заяви, що дає згоду на кандидатури осіб з даної групи, але водночас закликає своїх однодумців не брати участи в голосуванні. Шкода, що всі інші угруповання подібних заяв не зложили, — тоді створилася б була парляментарна „ситуація", що з певністю записана була б як унікат в історію парляментаризму. Це був би блискучий доказ для тези останньої книжки Волтера Ліпмена про громадську філософію, що брак моральних засад викінчує в Америці демократію таки на наших очах. Треба нашим головачам прямо сказати: непорозуміння поміж партіями є теж серед інших еміґрацій, але їх провідники здебільша вміють перемолотити ті справи в комісіях і не виносять прання своєї білизни на пленарні засідання. Не на те Конґрес був скликаний, — а для демонстрації розуму, єдности та рішучости української політичної еміґрації при вступі у так критичний період наступних літ 1956—60.

Признаю, були й світлі хвилини на Конґресі, але були й тіні й якийсь брак історичної перспективи до даної хвилі, до Сан Франсіско й Женеви, брак відповідальности за слова й діла. Як тому розцінювати наші недомагання?

Можна, очевидно, махнути рукою та уважати все те за нашу історичну „традицію", за притаманні ціхи нашої вдачі. Але можна теоретично припускати щось іншого, щось страшнішого, — а саме, що в цих колотнечах поміж нашою еміґрацією уміло, через десятеро посередніх чинників, діє Москва. Маю до цих теоретичних здогадів ось такі логічні підстави.

По перше, для начальника совєтського шпигунства розбиття УККА з певністю вартує і десять мільйонів долярів. Всяке підривання колотнечами престижу Конґресу — це підривання поваги до української справи в цілім світі, це заломлювання психологічного опору населення України. Знищення УККА — це одна з головних цілей Москви і її закордонної пропаґанди.

По друге, говорю з гіркого досвіду. Від 1914 року почавши, стою в українській політичній праці. В Союзі Визволення України „опікувалися" нами австрійська, німецька й царська розвідки. Від проголошення УНР, маю на це сотки доказів, Москва ні на хвилю не залишала українську справу без своєї „опіки". Вона умудрилася навіть у посереднє коло, що окружало УНР, і його законспіровану працю, всунути своїх „р е з и д е н т і в", прокуратора Лазаревського й сотника — „партизана - героя" Недайкашу, які влізали навіть на виклади в Прометей! Поневолена українська нація — своєї розвідки не має, а її діячі, звичайно цілковито легковажать собі потугу й систематичність с о в єтської розвідки і її „коронкові" методи. Та ж Крутій, що втік до большевиків, пописувався ще в 20-х роках в Берліні різними наклепами на Посольство УНР, але небіжчик Матюшенко боронив сопартійника. Щойно тепер „резидент" дістав був наказ повертатися „на родину". А Василакі? А дозвольте спитати, чи хтось з думаючих наших діячів може заперечити, що ще інші крутії і василакі діють між нами? Я маю повне „довір'я" до Москви в цім напрямку і її не недоцінюю. Посередньо чи безпосередньо ми всі під її „опікою".

Тому, хай наші політики візьмуть під увагу це слово перестороги! Знищення УККА було й залишається ціллю московської політичної пропаґанди й шпигунства в Америці. Тільки свідомість наших чолових діячів, що вони в кожній хвилі стоять в дійсності „на фронті психологічної битви" з Москвою, що та битва вимагає їх повної взаємної співпраці, льояльности та толерантности й єдности, може довести нас до перемоги.

Щераз: не недоцінюймо діявольської хитрости, підступности й підлоти Москви! Не недоцінюймо сатани!

II.

А тепер я хотів би поділитися моїми думками з громадою, як Конґрес треба було **з о р г а н і з у в а т и**, щоби він стався дійсним ударом по Москві у вільному світі, а перемою для України.

Насамперед ціллю Конґресу є не тільки звітування, абсолюторія й перевибори, а передусім завданням його є уформовання спільної громадської думки про стан української справи на тлі світової політики та встановлення пляну дальшої акції.

Щоби це завдання здійснити, треба було делеґатам Конґресу насамперед подати до відома всі факти й всі аспекти проблематики України й Східньої Европи. Тим часом, це вже вдруге на Конґресі знято з порядку передбачені доповіді на актуальні теми. Крім того, ці справи можуть зреферувати науковці і тоді збори вислухали б весь матеріял для своєї дальшої ділової дискусії і для інформації провінції.

Подаю тепер проєкт програми Конґресу, що брала б під увагу те завдання: сконсолідувати громадську опінію нашим Конґресом, щоби він дійсно діяв як лідер української визвольної боротьби. Засаднича справа: всі звіти, голови й урядників мають бути предложені всім відділам УККА на письмі, міміографовані, за два тижні до Конґресу; всяке усне звітування на Конґресі відпадає.

Перший день субота ранок: початок точно 9 година ранку, відкриття, вибір влади і комісій Конґресу 9.30; від 9.30 — 11.30 пенель знавців міжнародної п о л і т и к и про „Сучасний стан української справи" по 15 хвилин говорило б і кілька кваліфікованих рефератів з відповідним модератором. Потім, до години 1.30, делеґати ставлять питання й дискутують з докладчиками; вкінці модератор з'ясовує вислід дискусії.

(Продовження буде).

Д-р К. Кисілевський

ПАМ'ЯТІ Д-ра ІВАНА ВЕЛИГОРСЬКОГО

Тільки тиждень проминув від останнього листа мого Друга. Ще не вспів я відписати Йому, як надійшла сумна вістка; що Його немає вже між живими. Вона затривожила мене, але й скріпила віру в сусту нашого життя. Адже так недавно ще доводилось нам спільно обдумувати плян навчання української мови в нижчій і середній школі на терені Америки, так недавно обмінювались ми думками про наш правопис, про мову Покуття, про Шевченкове розчарування в добі його найвищого піднесення....

Хоч ділив нас простір, а проте я завжди відчував б л и з ь к у приявність мого скромного Сусіда ще з часу спільної праці в Станиславові. Він був теж справедливим критиком і ніколи не відчув я їдкости в його рецензіях, але дружню пораду та творчу інвенцію, що так рідко в'яжуть авторів і критиків у спільноту. З вдячністю згадую тепер Його методу і сповняю Йому сумну прислугу згадкою про Його життя:

Бл. п. д-р Іван Велигорський походив з Серафинець біля Городенки в Західній Україні. Там народився 9 червня 1889 р. і там почав свою науку. Народну школу закінчив у Городенці, а клясичну гімназію з українською мовою навчання в Коломиї, де склав іспит зрілости в 1910 р. Рівень навчання в цій гімназії був у тому часі дуже високий, відбувалася ж наука під проводом таких знаменитих педагогів, як Софрон Недільський, д-р Остап Макарушка, Сильвестер Яричевський, д-р Іван Раковський, Сальо, Дольницький, Рибачек, Полянський і інші. Коломийська гімназія прищепила Йому правдивий патріотизм та пожертвування для рідної справи, що потім спонукали боротись за волю України та оформились в Його любові до Рідної Школи.

Витримавши матуральний іспит, студіював у віденському університеті слов'янську філологію та німецьку мову й літературу в найкращих професорів: Вондрака, Решетара, Іречка, Іберсберґера, Еллінека, Арнольда, Зеемюлера, Єрузалема, Гефлера та інших. Промувався на доктора філософії у В. Ягіча та Іберсберґера в 1923 р. Учительський іспит склав в краківському університеті у професорів: Ніча, Лося, Зілинського, Вукадіновича, Дибоского та Іппольдта.

В першій війні був двічі ранений і п'ять разів відзначений за хоробрість. Як четар УГА брав участь в боротьбі за волю України, попав у полон під Чортковом, перебував в неволі у Бриґідках та Пикуличах, а від 1920 р. був конфінований. Згодом почав свою педагогічну працю в Чорткові, Станиславові, Яворові, де був директором аж до еміграції в Баварію. Від 1946—8 працював як директор в таборовій гімназії у Фюссені та як учитель в Міттенвальді, де потім виконував службу шкільного інспектора. Після виїзду до Канади працював як службовик у Провінційному Міністерстві Освіти, а поза тим служив постійно шкільній справі, то навчаючи на середньошкільних курсах українознавства, то викладаючи на високошкільних курсах української літературної мови, то жертвуючи вільний час теоретичній праці на полі виховання та плянування, то науковій праці в КВНТШ, як також в К о м і с і ї Мови АВНТШ.

З його багатьох праць заслуговують на підкреслення такі: Говірка села Серафинець, Городенського повіту, видрукована в „Рідній Мові" в 1934/5, Словничок слів с. Серафинці (Рідна Мова 1935), Назвища в с. Серафинці (Р. М. 1935), Життя мови (Яворів 1935), Мова творів В. Стефаника (Р. М. 1934), Мова в творах Марка Черемшини (Р. М. 1938), Психологічна основа поставання здрібнілих і песливих слів (Р. М. 1939), Початкова мова дитини (Р. М. 1939), Імена говорять... („Український Робітник" 1951), Порівняльне особове назовництво (резюме в Матеріялах IV. Н а у к о в о ї Конференції К. В. НТШ, 1953, Торонто), Походження і значення назви „Канада" (в друку), а крім того 15 наукових рецензій і відчитів, „Я в о р і в с ь к е молодецьке братство у XVIII. ст." (Наша культура 1936), 18 статтей на літературні теми, 16 статтей на педагогічні, 13 статтей на театральні теми і врешті 53 статті — звідомлення та дописи на громадські теми.

Як бачимо з того тільки переліку, був це плодовитий і творчий науковець та публіцист. В Його методі праці пробивається завжди і всюди глибокий аналітичний підхід до проблем та справедлива оцінка твору в синтезі.

Особливою любов'ю оточував та обдаровував українську молодь.

Хай буде Йому Вічна Пам'ять!

В. Оренчук

ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВИХОВАННЯ

Враження з дитячої оселі в Шикаґо

Батьки вповні освідомлюють собі, як тяжко сьогодні зберегти українськість своїх дітей. Цілоденні парохіяльні школи, за своєю формою українські, однак поза навчанням української мови, нічого не можуть дати дітям. Тягар збереження чистоти мови, знання історії і географії України і національного освідомлення лежить поголовно на батьках і різних виховних допоміжних організаціях. Якщо б не їхні заходи діти потонули б в довкільному середовищі, не знаючи нічого про своїх предків та свою батьківщину. Наші педагоги вже сьогодні з острахом рахують маленький відсоток будучих оборонців української справи, обсервуючи життя тих же дітей по школах і курсах та апелюють до батьків при кожній нагоді. Який буде вислід їх праці, покаже будуччина, сьогодні цей стан тривожний.

Як один з дуже цінних і позитивних заходів українських громад у збереженні душ наших дітей є ведення, всякого роду осель і влаштовування таборів в більших скупченнях наших громад. Одну з них ми мали можливість оглядати та через кілька днів обсервувати в ній життя нашої дітвори. Віддалена вона на сорок миль від Шикаґо і розташована над прекрасним природним „Круглим Озером". Старі дуби і горіхи своєю тінню криють один великий, двоповерховий і два менші доми, в яких приміщені діти. — Хвилі озера, віддалені на кілька метрів від будинків, заколисують дітей до сну.

Застаємо дітей при ранній руханці. Голос тринадцяти і чотирнадцятилітніх братчиків, — гейби спів досвітніх солов'їв лунає по площі. Діти третього покоління, які слабо знали по українськи, в такт виконують накази братчиків. По руханці рядами маршують на снідання Воно обильне і повноякісне, бо приготовляють його їхні мами. „Репета" — це миле слово для кожного таборовика. Гутірки, гри і забави під проводом братчиків і сестричок, і потому купіль в озері — це цілоденні зайняття всіх. Слідно досвідчену руку виховниць і виховника. Взірцевий порядок і дисципліна — це найвищий закон на оселі.

Входимо в середину. Стіна головного входу будинку заповнена різними аркушами паперу... Це стінна газетка оселі — „Над Круглим Озером". „Поезії" змальовують красу природи оселі, любов до батьківщини і життя оселі, прози віддають настрій цілоденного перебування на оселі, мистецькі малюнки, історичні постаті України або карикатури поодиноких братчиків чи сестричок, — це все продукція десяти чи чотирнадцятилітніх таборян. — Бачимо, чим живе дітвора. Все написане гарною, літературною мовою та дбайливим почерком письма кожного автора.

Коли на оселю ввійде сутінь вечора, відбувається остання урочиста хвилина дня — стягання прапорів з маштів. Це буде настроєва хвилина. Діти вшановують цю подію глибокою мовчанкою й урочистим „струнко". З побожною молитвою на устах і піснею „Боже великий" вони закінчують цілоденну працю і йдуть спати. Нічна тишина — це другий непорушний закон для них. Тільки світло в кухні доказує, що мами працюють, приготовляючи їжу на наступний день, а бистре око управителя споглядає в кожний кущик, щоб часом не забарився хто, плянуючи розподіл праці на найближчий день. Такою інспекцією він теж закінчує свій день праці.

До найприємніших хвилин оселі належать спільні ватри. — Всі стають навколо великого вогню на середині площі. Деклямації, веселі скечі, переплітані українськими піснями, творять зміст ватри. Лекції на національно виховні теми виховниць під час ватри різьблять українську душу дитини.

Щоб мати повний образ життя на оселі входимо до кімнат хлопців на розмову. Всі вони задоволені, бо й завжди „репету" мають і добру опіку, однак багато з них хотіли б їхати додому. Кожний з них має на це поважні причини. Один хотів бо вже їсти плящки з тертої картоплі, а він це дуже любить, а тут не дають, другий залишив сліпих песиків дома, а тато йому казав, що вони вже бачать і дуже гарно бавляться, третій хотів би бачити сестричку, бо в часі його перебування на оселі „мама дістала маленьку сестричку" і т. д., і т. д. Діточа душа має свої клопоти, зацікавлення і глибокі переживання.

Кожний глядач оселі звертає увагу, як у хвості маршуючої колони підбігає маленький хлопчик, обвантажений рушницею, револьверами, відерцями, лопатками і різними формами на піскові бабки. Це наймолодший таборовик чотирилітній Ромцьо Патичок. Часом його можна бачити, як він очолює маршову колону і в товаристві виховника веде перед. Він неохоплений правильником оселі і користає з неторкальности. Нічого дивного, що він сам творить програму дня і повкидає всі черевики до озера, пісок перенесе на друге місце, а часом виконує тяжку працю, яка триває годинами. Одного разу тяжку, залізну бочку скотив до озера. Не раз юрба хлопців з затисненими п'ястуками провадить його на суд до виховниці, однак її материнське серце вирішить справу так, що обидві сторони вдоволено розходяться.

Наглядно можемо ствердити, що спільне перебування на оселі зберігає українську мову як розговірну і діти зі слабшим знанням вивчають її тут. Національна свідомість, якої в деяких не було, або була приспана, мимоволі прокидається в їхніх серцях і вони всі почуваються членами одного народу. Різниці в тонкостях і в поведінці затираються і дитина, яка винесла з дому деякі виховні недотягнення в зустрічі з другими виправляє їх. Це і робить її повновартісною, бо при кожній нагоді, чи при столі, чи в гурті вона вміє гарно поводитися. Усамостійнення дитини, а саме без помочі родичів на протязі довгих тижнів давати собі раду — це теж дуже важливий виховний момент. Поза тими національно-виховними вартостями треба додати ще і фізичні, як свіжість і чистота повітря, купіль, гри, забави і руханка.

Все це скріплює здоровельний стан дитини і додає їй енергії до дальшої праці. Треба пам'ятати, що вона на протязі десятьох місяців прикута до шкільної лавки, тим самим потребує такого рода відпочинку. Тому вдержання таких осель, як одного із джерел збереження української душі дитини, не повинно бути байдужим для всього нашого громадянства.

З наших буднів

РОЗМОВА НАД БАСЕЙНОМ

В одному вакаційному товаристві проф. В. (філолог, україніст) п л а к а в плачем Єремії, що приходить заглада нашим старим, хресним іменам...

— Не треба далеко шукати прикладу! — казав. Он-там хлюпочуться в водичці хлопці і дівчатка. Ану, спитайте котру, — як називаєшся, донцю?.. „Лідочка! Ляриска! Христя! Зірка!.. Ну, з хлопців кожний мусить бути як не Ігор, то Юрко. Вже зрідка попадаються Влодки і Славки, якими то іменами пишалися колись в Галилеї сини священиків. А де поділися наші старі, щиро народні імена: Іван, Петро, Хведір, Степан, Микола?.. Або дівочі, такі прекрасні, запашні, мов квітоньки в лузі: Горпина, Параска, Настунька, Ганнуся!

— Гей, дівчатка! — старий професор приклякнув над басейном, — слухайте діда, перепілоньки! Може котра з вас називається Ганнуся?

Маленькі німфи, з закрученим у „конячі хвостики" волоссячком, припинили свої водяні герці і здвигнули мокрими раменами:

— What's the matter with him? — питали одна одну.

— Зозулько моя! — „офірувався" професор до однієї з майбутніх матусь, що сиділа тихо в холодочку. — Зробіть ласку старій людині, що стоїть над гробом! Приобіцяйте нам тут, як всі разом сидимо, що, як щасливо приведете на світ сина, то назвете його Іван?.. Добре?.. А як буде доня, охрестіть її, благаю вас і молю, Парасочка, або Настунька!

Майбутня матуся передовсім зашарилася, бо все товариство звернуло на неї увагу, потім, ніяковіючи, сказала:

— Та я не знаю, прошу пана... Ще якби був хлопчик, то можна назвати Івась, це гарне ім'я, але як називати дівчину — Горпина, або Параска?.. Та ж дитині буде колись соромно признатися до такого імени, чи в школі, чи в „Пласті", чи пізніше, коли підросте, в товаристві, на забаві... Спитає й хлопець, як називається, а вона: „Параска..."

— „Народе мій, замучений, розбитий!" — згадав професор слова Франкового „Прологу" і важко зітхнув. — Втратив ти свою державність, самобутність, традицію, тепер втрачаєш мову, навіть свої власні імена! Це не так просто, прошу панства: в кожному імені закляті цілі віки нашої культури! В ньому є есенція душі народної, смак і запах чорнозему!..

— Ой, пане професоре, — перебила йому виклад якась добродійка. — Що це все поможе тут, в Америці?.. Чи ви назвете дитину Гриць чи Микита, Горпина чи Параска, то їх американці всеодно перехрестять на своє копито. От, мене на фабриці називають „Айрін", з головіка зробили „Джорджа"...

— То правда, любонько, то правда, — похилив професор сиву голову. — Та й мене в шпиталі, на роботі, інакше не кличуть, тільки „Майк"... Майк, іди сюди, принеси, замети, рухайся скоріше...

Професор ніби скаржився, ніби жартував і глумився сам над собою, а нам усім стало чогось сумно.

Ікер.

Перед Франковими роковинами

(Закінчення зі стор. 2-ої)

це за залізною заслоною мовчатимуть, а зате з усіх сил каструватимуть і спотворюватимуть його ворчість у догоду червоним московським царям.

Окупант силкується вже тепер, а в 1956 році ще значно посилить свої зусилля, вилучити Франка з загальноукраїнського історичного, зокрема літературного процесу, ізолювати його від „буржуазних українських діячів" — П. Куліша, М. Драгоманова, М. Грушевського, М. Вороного тощо, малюючи їх як його ворогів.

А ми мусимо протиставитися цим нікчемним замахам на нашого великого каменяра й показати його як вірного сина своєї української нації, як приятеля й товариша праці своїх сучасників — тих нібито клятих „буржуазних націоналістів".

Оце б були мої пропозиції, які я подаю до уваги майбутньому Комітетові. Очевидно, все це справи, про які можна і слід дискутувати і я саме в цій цілі їх тут і підношу. Але за дискусіями не забуваймо за найважніше — за якнайскоріше зорганізування всеамериканського ювілейного комітету, бо Франкові роковини вже не за горами (Франко народився 15 серпня 1856 р., а помер 28 травня 1916 р.), — а праці для гідного їх відзначення аж забагато.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою і радіом)

СОВЄТСЬКІ КОЛГОСПНИКИ В АЙОВІ

У „Правді" з 1 серпня „колгоспник" Є. Літошко, що з іншими „колгоспниками" їздить по Америці, розповідає про свої враження з стейту Айова. Він пише, що в цьому стейті, який має два з половиною мільйони населення, вирощують щороку п'яту частину кукурудзи, продукованої в ЗДА, і 20 мільйонів свиней, не кажучи вже про м'ясну та молочну худобу. Якщо прийняти пересічне число членів родини за чотири, то виходило б, що в цьому стейті кожна родина має по 32 свині, крім м'ясної та молочної худоби. Як то приємно довідатись про це совєтському рядовому колгоспникові, який має в кращому випадку одну свиню.

„ПРАЦІ" ЛЬВІВСЬКИХ ІСТОРИКІВ

У черговому з б і р н и к у Львівського університету ім. Ів. Франка опубліковано дев'ять праць. Головне місце належить матеріялам, що висвітлюють, як пише совєтський рецензент, „славну історію українського народу". Які ж то праці? „Найбільший інтерес — пише він, — являють статті А. Гладковської „Боротьба трудящих на півдні України проти англо-франко-американської інтервенції в 1918-19 рр."; О. Цибка — про „підступні пляни імперіялістів ЗДА і країн Антанти, спрямовані на придушення визвольної боротьби західньоукраїнських трудящих і їх прагнень до воз'єднання з Радянською Україною", В. Осєчінського — про вплив першої російської революції 1905-07 рр. на розгортання національно - визвольного руху в Галичині, зокрема про боротьбу Івана Франка з буржуазними націоналістами; проф. Д. Похілевича — про спільну боротьбу російського і українського народів проти чужоземних загарбників — і інші історичні фальсифікати, якими змушують окуповане населення вірити, що воно не окуповане, а „визволене".

УБИВ — ЗА ЧОБОТИ

Кримінальної хроніки, як правило, совєтська преса не подає. Про убивства, пограбування, крадіжки совєтські громадяни довідуються звичайно з усних переказів. Та коли злочинність зростає і набирає загрозливих розмірів — преса починає бити на сполох. Тоді появляється також в газетах рубрика під назвою „В прокуратурі Української РСР". В „Радянській Україні" з 21 липня читаємо в цій рубриці: „Богданов Григорій Федорович — він же Шефов Віктор Федорович, у минулому шість разів суджений, після звільнення його з місця ув'язнення, бувши без певних занять і місця проживання, на стації Ворожба, з метою пограбування, заманув громадянку Григор'єву - Ушакову в кущі і там її задушив, після чого зняв з неї чоботи і панчохи. Сумським обласним судом, на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР „Про посилення кримінальної відповідальности за навмисне вбивство", Богданов Г. Ф. засуджений до н а й в и щ о ї міри покарання — розстрілу".

ЮВІЛЕЙ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

З нагоди десятиліття большевицької окупації Закарпатської України, по всіх містах і селах Закарпаття відбулися мітинги, на яких промовці хвалилися величезними успіхами в усіх галузях культури і економіки, що їх здобуто „завдяки мудрому керівництву партії і російському народові", який „надіслав у Закарпаття дуже багато найновішої техніки". У ювілейні дні київські часописи присвятили „в о з з'єднанню" Закарпаття цілі сторінки із спогадами „передових людей". Якийсь Федір Ткаченко вмістив у „Радянській Україні" буцімто зібрані ним нові пісні, які створив „щасливий народ", щоб оспівати в них своє радісне життя. Ось деякі приклади із поданого ним закарпатського „ф о л к л ь о р у":

Ми славимо возз'єднання
Незабутню дату;
Міцно й щиро тиснем руку
Російському брату.

. . . .

Знайте, партія нам мати,
Всіх із Закарпаття;
Бо ми сини України —
То всі руські браття.

Отак, мовляв „фольклорист", співають тепер на Закарпатській Україні.

ВСЯЧИНА

НОВІ ПОГОЛОСКИ ПРО ОДРУЖІННЯ КНЯЖНИ МАРҐАРЕТИ

Англійці цікавляться справою одружіння сестри королеви — княжни Марґарети, з якою не може оженитися капітан Пітер Товнсенд, бо він розведений. — Королева, як опікунка Англіканської Церкви, не може погодитися на те, щоб її сестра виходила заміж за розведеного, якого жінка живе. Та тепер англійці сподіються, що княжна забуде старшого жениха Товнсенда, бо на її обрію з'явився 34-літній граф Вилтону, який, крім шляхетства, вроди й відповідного віку, має ще в додатку й мільйони. 21 серпня княжна Марґарет відзначуватиме свої 25 народини, і тоді вона матиме право вийти заміж, за кого вона сама схоче, тільки мусить повідомити про це свою сестру королеву, а вона парлямент. Але англійці цікавляться більше другою подією з королівського двору. При кінці серпня королева влаштовує прийняття в замку Балморел в Шотляндії. Всі хотіли б знати, чи на цьому прийнятті буде лорд Вилтон, бо, згідно з дотеперішнім звичаєм, майбутні наречені княжен бувають на родинних прийняттях, щоб члени королівської родини могли пізнати, чи ті „нові" люди надаються на майбутніх чоловіків жінок з блакитною кров'ю. І князь Филип II був на прийнятті в замку Балморел, і там же освідчився княжні Єлисаветі.

КОНҐРЕСМЕНИ ВЛАШТУВАЛИ „ГОДИНУ РОЗВАГИ" ПЕРЕД ЗАКІНЧЕННЯМ КОНҐРЕСУ

Згідно з старим звичаєм американські конґресмени вночі — 2-го серпня влаштували „водевільну виставу" перед закінченням цьогорічної сесії Конґресу. Вони грали на гармоніях, співали, як хто вмів, одинцем і гуртами, забуваючи про партійний поділ. Цю ориґінальну „виставу" започаткував конґресмен Пріст, який мав червоно-білу-синю краватку, і почав співати, вхопивши за плечі своїх найближчих сусідів. До них приєдналися інші конґресмени, а згодом почали співати всі. — Конґресмен Луїс С. Робот почав співати власної композиції пісню „Хочете йти до дому, чарівного дому", а всі конґресмени прийняли оплесками його продукцію. Спікер Палати Сем Рейберн з трудом вгамовував розбавлених членів Палати Репрезентантів і в годині 11:45 вночі повідомив про закінчення сесії Конґресу.

ВОНА ЖИЛА 147 РОКІВ

В Арґентині у шпиталі міста Розаріо померла Кармен Наваразе на 147 році життя. Покійна була трьома роками старша, ніж Арґентинська Республіка і пам'ятала всі найважніші події країни. Протягом останніх 12 років вона перебувала у шпиталі — Клементе Альварез.

НАУКА НЕ ЗНАЄ ЛІКУ ПРОТИ СИВІННЯ ВОЛОССЯ

Багато людей турбується тим, що починають сивіти, і тому вони заживають різні ліки, або вітаміни, щоб не допустити до старого вигляду. Але лікарі заявляють в цій справі таке: — На жаль, досі наука не знає таких вітамін, харчів, ліків ані нічого такого, що могло б стримати сивіння людського волосся. Була така вітаміна, яка змінювала кольор волосся лисів, але вона людям не помагає. Сивого волосся може позбутися тільки той, хто рішиться його пофарбувати.

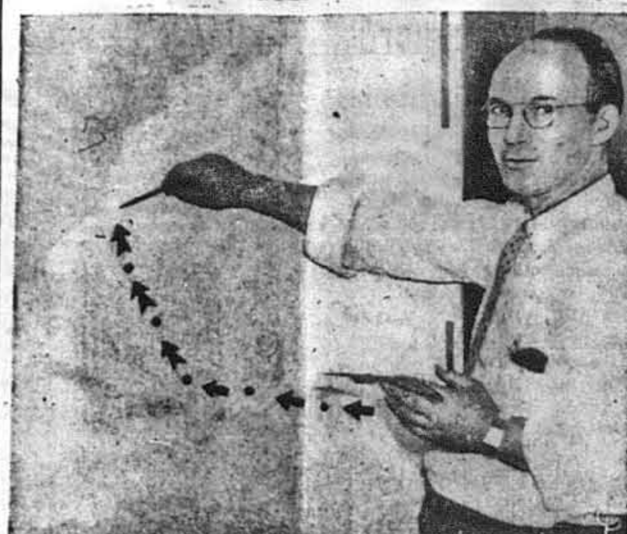
ЯК В ЖЕНЕВІ НАПРАВЛЯЛИ ГОДИННИК АЙЗЕНГАВЕРОВІ

Президент Айзенгавер, бувши в Женеві, хотів дати направити свій годинник, який зроблений у Женеві в 1930 році. Президент дістав цей годинник в дарунку, і він дуже цінний, бо показує годину, день, місяць і фазу місяця та вартує 4,000 долярів. Сам власник фірми обіцяв направити годинник впродовж двох днів, а пізніше виявилося, що на це треба буде цілого місяця.

ДОСІ НЕ ЗНАЮТЬ, ЯК ВИСОКІ НАЙВИЩІ ВЕРШКИ В ГІМАЛЯЯХ

Провідник французької експедиції на 27,790-стопову гору Макалю в Гімаляях, ствердив, що висотоміри не подають дійсної висоти. Він мав з собою шість висотомірів (альтіметрів) але ніодин не функціонував добре. Те саме ствердили й ті, які здобули були найвищу гору в Гімаляях — Еверест. Вони казали: „Ми вийшли на вершок — але ми не знали, чи ми були на висоті 29,021 стіп."

ШЛЯХ ГУРАҐАНУ КОННІ

Експерт метереологічного бюра в Ню Йорку позначує на мапі шлях гураґану Конні, що зближається поволі до американського суходолу.

Гарримана називають конкурентом Стівенсона

Шикаґо, Ілиной. — На конференції губернаторів неофіційно щораз більше говорять про демократичних кандидатів на президента в 1956 році, вперше називаючи при цьому нюйоркського губернатора Аверелла Гарримана як конкурента Стівенсона, на номінаційній конвенції. Сам Гарриман заявив, що він підтримуватиме Стівенсона, але не сказав чи противитиметься, коли хтось видвигатиме його кандидатуру. Демократичний губернатор Ню Джерзі Роберт Майнер не сумнівається, що Гарриман таки буде кандидувати, бо „діла говорять голосніше, за слова". Колодесятьох губернаторів, а в тім числі і губернатор Гарриман, відвідали Стівенсона на його фармі в Лібертсвіл. Два губ. кажуть, що демократичним кандидатом буде Гарриман. Губернатори Ню Джерзі і Коннектикат заявили, що їм важко буде перемогти республіканського кандидата, коли ним буде Айзенгавер. Але республіканський губернатор, Дж. Б. Лі з Ютаг заявив, що він може буде підтримувати демократичного кандидата на президента, але це залежить ві того, хто буде цим кандидатом, бо він гадає, що Стівенсон не є „правдивим типом демократа". Зате два демократичні губернатори кажуть — що вони знову будуть голосувати на Айзенгавера.

Імпорт кави зменшився на 16.6%

Ню Йорк, Н. Й. — Панамериканське Бюро для справ кави повідомляє, що імпорт кави в перших п'ятьох місяцях цього року становив 7,617,899 мішків, тобто на 16.6 відсотка менше як в тому самому часі минулого року, коли імпорт становив 9,130,379 мішків. Імпорт з Бразилії зменшився в тому часі з 3,331,410 до 2,297,101 мішків, — з Колюмбії — з 2,132,230 дво 1,650,746 мішків. З-поза американських держав імпорт кави зменшився з 922,014 до 904,706 мішків. Але імпорт кави з Африки збільшився з 872,595 до 876,422 мішків.

Вилсон вибирає кандидата на секретаря летунства

Вашинґтон. — Секретар оборони Чарлз Е. Вилсон заявив журналістам що він — „пересіває" довгий список кандидатів на секретаря летунства після резиґнації Толботта. Він хотів би вибрати „найкращу людину" з-поміж 40 можливих кандидатів. Вилсон ще цього тижня має запропонувати кандидатів на це становище президентові Айзенгаверові. Секретар оборони заявив, що справа Толботта спричинила йому багато клопоту і він „впродовж трьох тижнів постарівся на цілий рік". Кандидат на секретаря летунства, на думку Вилсона, повинен мати високі фахові та фінансові здібності.

ТАРЗАН, ч. 3520. Мовчазне свідоцтво.

THE FURY OF THE APE-MAN WAS GREAT AS HE BEGAN HIS SEARCH FOR THE VILLAIN.

HE MADE INQUIRIES AT THE SURROUNDING GOMANGANI VILLAGES, BUT TO NO AVAIL.

THEN, WEEKS LATER, HE GOT HIS FIRST CLUE; AT A SMALL TRADING POST.

WITH CRAFTY STEALTH, TARZAN APPROACHED—FOR THERE WAS AN EERIE SILENCE FOR MIDDAY—THE SILENCE OF DEATH!

Лють мавполюдини була величезна, коли вона почала розшуки злочинця.

Вона розпитувала ґомангані, в довколишніх селах, але без успіху.

Але за кілька тижнів вона таки знайшла провідну нитку. Із вправною таємністю Тарзан зблизився, — бо там була страшна мовчанка полудня — мовчанка смерти.